

NIEMIERNY (38) *ai*

niemierny (38), [**niemiarny**].

W pisowni łącznej (28), w rozłącznej (10).

Oba e oraz a jasne.

comp niemierniejszy (1).

sg m N niemierny (10). ◇ G niemiern(e)go (2). ◇ D niemiern(e)mu (1). ◇ A niemiern(e)go (1), niemierny (1). ◇ I niemiernym (2). ◇ [L niemiarnym.] ◇ f A niemierną (1). ◇ n N niemiern(e) (5). ◇ G niemiern(e)go, niemierniejsz(e)go (3). ◇ A niemierné (2); -é (1), -(e) (1). ◇ L niemiern(e)m (1). ◇ pl N m pers niemierni (1). subst niemierné (4); -é (1), -(e) (3). ◇ G niemiernych (2). ◇ A m pers niemiern(e) (1). subst niemierné (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI w. (dwa z niżej notowanych przykładów).

Nie umiarkowany, nie taki, jak powinien być; immoderatus Mącz, Calep, Cn (38) : Immoderatus – Niemierny Calep 508b.

W przeciwstawieniu: »(po)mierny ... niemierny« (2): BierEz O4; Bo pomierne rzeczy/ Rzeczpołpolitą twierdzą y záchowuią onę ćiałą [!]/ á nie mierne zgubić ią mułzą. GórnRozm M3.

Przysłowie: Mierneć rzeczy długo trwaią/ Niemiernie hnet przeftawaią BierEz O4.

α. *W funkcji rzeczownika: »niemierny« (1) :*

W przeciwstawieniu: »mierne ... niemierny« (1): Mierne długo trwa a niemierny leci/ Ledwe więc czółem iż zoftaną śmieci. RejZwierc 217v.

Przysłowie: RejZwierc 217v cf W przeciwstawieniu.

a. *Nadmierny, w zbyt dużej ilości lub zbyt dużym stopniu; nimius Mącz, Cn; immodicus Mącz; indispensatus, superfluens, supervacaneus, supervacuum Cn (13) : ogniem ie [wódki] dobrze vdziałłz ale nie miernym ogniem wśzytko pokaziłz FalZioł I 2d; BibRadz I 106b marg; BielKron 409v, 430; Mącz 228b; SienLek Vuu3; Pofty niemierny zganione. SkarŻyw 196 marg; Calep 330a; Wdy mi y teraz miło/ iżem go widziół/ Choćiam z iego odmiány niemierny žal miałá. GórnTroas 34; OrzJan 35.*

W przeciwstawieniu: »niemierny ... mierny« (1): Niemierny płákání [...] gáni Apoftoł/ y takiego fmutku zákázuie: ále Chrześcijánłkiego miernego [...] nigdy nie gánił. SkarKaz 385b.

W charakterystycznych połączeniach: niemierny(-y, -a) bieganie, gniew, ogień, picie, pijaństwo, płákání, post, poźądliwość, wilgość, zimno, žal.

Szereg: »zbytmi, (a) niemierny« (2): Mącz 247c; Ktoby mógl wyliczyć/ iáko [...] wiele hániebnych rzeczy fie dzieie/ prze to zbytmié/ á nie mierné pijánłtwo? KochPij C2.

b. *Niepowściągliwy, nadużywający czegoś (21) :*

α. *O cechach człowieka; intemperans Mącz, Modrz, Calep; intemperatus Mącz, Calep; dissolutus Mącz (16) : Intemperatus, Niemierny/ nieskromny/ niecierpliwy Mącz 443b, 228c, 401b, 443b; RejPosWstaw 44; Abowiem człowiekowi niemiernemu/ nie nieieft pożyteczno wiedzieć to co dobrze ModrzBaz 8; Calep 548a [2 r.]; [widzim mówię y w człowieku niemiarnym/ że nieśpanie/ praca/ fráfunek/ opillłtwo/ wnet łye tworzą OczkoPrzymiot 397].*

niemierny w czym (1): Kot ząsię rzekł/ więceś niecny/ W rzeczy małżeńfkiey niemierny *BierEz* H3v.

W połączeniach szeregowych (2): *GlabGad* O2v; y niebywa nádeń [*nad człowieka*] nic ízaleńfzego/ nie íprofnieyfzgo/ nic nie miernieyfzgo/ nic złościwfzgo/ nic we wízelákiey požądliwości wízetecznieyfzgo *ModrzBaz* 6.

Szeregi: »rozkoszny a niemierny« (1): Niewiáf tam ci rzadko íye thá niemoc przygadza/ wyiáfz y ízby im mieśiące niezly/ á byłyby rofkofzné á niemierné. *SienLek* 122.

»zły i niemierny« (1): przypomnię ia nákrótce X.K. kilká prawdziwych przyczyn/ dla ktorých ludzie źli/ y niemierni/ vczeńtniki prawdziwey ípołeczności z Chriřtuřem pánem nie będą. *NiemObr* 114.

W przen (2): V ciebieć gárdło niemierné *BierEz* N3v; Tedy íye inż nieuznáią/ [...] Ktorzy brzuchy íwé niemierné Tuczą/ íedząc ludzi wierné? *KochPs* 18.

αα. *W funkcji rzeczownika (1):*

Szereg: »niemierny a pijanica« (1): nierowno więcey náleść á mieć mogą/ mieyfc onych pífmá íwiętego/ kthore niemierné á pijánice potąpiáią? *RejPosWstaw* 44.

β. *O trybie życia (5):*

Wyrażenia: »niemierné chowanie [= *tryb życia*]« (2): Przetofz hoynoć krwie íeřliby była dla nie miernego chowania/ albo teź íeřliby była íkażona/ tedy íey vmnieyfzyć puřzczeniem *FalZioł* V 61v, V 61.

»niemierny(-e) żywot, życie« (2:1): Niemierné⁸⁰ ywotá [!] ízkody. *RejWiz* 118 *marg*, Cc7v; *SienLek* 95v.

Synonimy: *zbytńi*; **b.** *nieskromny*; **α.** *niepowściągłiwy, nieśmierny.*

Cf **BEZMIERNY, MIERNY**